

Bertha Bulcsu
Medvetáncoltatás

Bertha Bulcsu Medvetáncoltatás

Bertha Bulcsu

Medvetáncoltatás

Gorba G. öröme is Mary' 78-
ud, nagyon nagy mentél,
öbélrel

D. D. ulcsu

Bp. 1983. XII. 28.

Szépirodalmi Könyvkiadó

Budapest, 1983

Meyersonium:

84 I. 13.

Az író a könyvéről:

„Először talán a »medvéről« kellene valamit mondanom. Ha egy nő fellép az asztal tetejére és meztelenre vetkőzik, korántsem biztos, hogy ez a személyiség torz megnyilvánulása. A mozdulatokban s az énekhangban fájdalom bujkálhat, alázat, esetleg a bosszú szokatlan formája. A »medvét« mindenkinek önállóan kell értelmezni, megfejteti vagy megsejteni. A »medvetáncoltatást«, azt hiszem, egyébként sem lehet önmagában szemlélni, mert valami általánosabbnak, szinte megszokottnak az extrém változata. Megkérdezhetnék, hogy nekem mi a viszonyom a »medvéhez«. Szeretem a »medvét« vagy sajnálom? Nem tudnék erre egyértelműen válaszolni. Azt hiszem, a »medve« kikerülhetetlen. Legalábbis én nem tudom kikerülni, mert ez az egész könyv az én világomról és műhelyemről szól. A »medve« rég bent lakik az én műhelyemben, egy dobozban várta, hogy beléphessen a történetbe, és a megszokott valóságnál is valóságosabban medvévé változhasson. Ezekben a dobozokban egyébként a valóság, az élet kisebb-nagyobb darabkáiit őrzöm, s ha alkalmas időben leemelem a fedelet, a jegyzetek közül mindig kilép egy férfi vagy nő, aki már létezett vagy még mindig létezik valahol. Halottak is vannak

közöttük, akiket, mozdulataikat, nevetésüket ábrázolva, nekem kell életre keltennem. De a »medve« él. A »medve« kiszámíthatatlan, titokzatos és tragikus, éppen ezért tovább követem az útját. Ha a »medve« személyének egészen csekély figyelmet szentelnek, alakja körül és mögött bizonyára felsejlik a történelem. Dobozokba zárt valóságról, írói műhelyről beszélek itt, de nem szeretném, ha ezt a műhelyt leegyszerűsítve »műhelyként« értelmeznék. A műhely az élet, az én életem, az önök élete, a mi életünk. A műhely az egész, a sors, a kikerülhetetlen és a választott. Vannak nagy ítélagazások és végpontok, mint például a győri temető, ahol az orvos-tudós elveszti fényképezőgépinek tartozékait. Nem véletlenül veszteti el itt. Alig szerepel a könyvben, de az egyik legfontosabb hely. Nagyon szép ez a temető, nemcsak napnyugtával és holdfényben, hanem délután is, mert ide a mandulafák ágfogain át becsillog a Balaton víztükre. Ebben a temetőben a halottak élnek, az élők borzongás nélkül járnak ki virágot gondozni, beszélgetni az éppen csak átlényegült rokonaikkal, barátaikkal. A temető a határmezsgyéek világa. Az innen és túl között nagyon kevés a különbség. Ahogy a valóságban is egyre fogy a »biztos«, a megfogható, és növekszik az elmosódó, megmarkolhatatlan szellemi anyag. Mindezt feloldja, összemossa a temetőbe beömlő napfény, s a nagy fényben a temető talán már nem is temető.”

Művei:

- Lányok napfényben (*novellák*, 1962)
- Harlekin és szerelmese (*novellák*, 1964)
- Füstkutyák (*regény*, 1965)
- A nyár utolsó napja (*novellák*, 1968)
- A bajnok élete (*regény*, 1969)
- Át a Styx folyón (*novellák, kisregény*, 1969)
- Tűzgömbök (*regény*, 1970)
- Meztelen a király (*íróportrék*, 1972)
- Írók műhelyében (*íróportrék*, 1973)
- Baltoni évtizedek (*irodalmi szociográfia*, 1973)
- A kenguru (*regény*, 1976)
- A Teimel-villa (*novellák*, 1976)
- A fürdőigazgató (*drama, Miskolci Nemzeti Színház*, 1977)
- Délutáni beszélgetések (*íróportrék*, 1978)
- A fejedelem sírja felett (*publicisztikák, útirajzok, művészportrék*, 1980)
- Ilyen az egész életed (*válogatott novellák*, 1980)
- Fehér rozsdá (*novellák*, 1982)

Medvetáncoltatás

Kedves Bulcsu Bácsi! Te már így maradsz nekünk, amíg élünk, bácsinak. Mint ahogy Surgoth Miksa Györökön nyolcvan éven felül is „Pubi”-nak neveztetett. Már nyakig ülünk a munkában, s itteni barátaink is újra körülvettek bennünket, s az angolokkal angolul, a franciákkal franciául, a magyarokkal magyarul beszélünk, így mindenki szeret minket. Különösen a franciákkal kell vigyázni. Mégis ez a hazalátogatás felkevert bennünket. Más országra számítottunk, s a régi emlékek most összerosódnak az újakkal, ráadásul nekünk már Kanadában is van mire emlékeznünk. Több mint másfél évtized, s közben elmúlt, elveszett valami. Korunkhoz képest még vidáman fickándoznak, de az út vége már látható. Mégis maradunk örök bohémek, és rohamosan fiatalodva mint embriók lépünk rá a krematórium rostélyára. Haza készülünk, a györöki temetőbe. Majd... Addig a túlélést tanulmányozzuk. Egész könyvtáram van már ebben a témakörben.

A györöki temetőről jut eszembe, hogy szeptemberben még egyszer kimentem a szüleim és Eszterék sírjához. Éppen lemenőben volt a nap a Szentmihály-domb mögött, ezért feltettem egy színszűrőt. Csak később vettem észre, hogy a lencsét védő kupakot és a színszűrőt elvesztettem. Amikor visszamentem, már sötét volt, és egyiket sem találtam meg. Egyedi darabok, pótolhatatlan. Kérlek, ha Györö-

kön jársz, nézz körül a temetőben. Érzésem szerint Eszterék, esetleg Csont Feri sírjánál eshettek le.

A feljegyzett könyveket próbálom itt megszerezni, ami kis késsedelemmel nem lesz nehéz. Bámulatos gazdag a hazai könyvkiadás. Ez volt az egyik otthoni meglepetés.

Ha nem is sokáig, de legalább egy kicsit együtt voltunk újra, mint a régi vitorlázások idején. Elnézést, hogy levertem a párkányról a köcsögöt, de akkor már három napja nem aludtam, mert az előadásomra készültem. Nagyon ideges voltam, mert hazai orvoskollégák előtt több mint tizenöt éve nem szerepeltem, legfeljebb kinti kongresszusokon. Vilma már integet, hogy menjek kvarcolni, csókoltat benneteket, azt mondja, régi hajós jeleket mutogat.

Egy nagyon jó hír is várt itthon. Egy levél. Felkértek, hogy vegyek részt a húsvét-szigeti orvosexpedícióban.

Sok szeretettel ölelünk benneteket: Tibor:

Ui.: Most jut eszembe a tavernabeli eset. Talán még emlékszel rá (szerintem elfelejteni sem lehet), odajött a pincér, és halkán megszólalt: „Ma valószínűleg medvetáncoltatás lesz, a medve ételére és italára gyűjtünk.” Egy réz kuglófsütőt tartott eléd, s te beledobtál egy százast, majd megkérdezted: „Mit jelent az, hogy valószínűleg?” – „A medvétől függ minden, ha eljön, akkor medvetáncoltatás lesz... Úgy hírlík, hogy tegnap már kimozdult” – válaszolta a pincér, aztán a hosszú asztalhoz lépett, ahol a nyugatnémet turisták ültek. Emlékszel ezekre? Vilmának nagyon tetszett a hely, rengeteget ettünk, s már a második üveg vörös bornál tartottunk, ami-

kor zűrzavar támadt a pincében. Egy szép arcú, fekete asszony fellépett a nyugatnémet turisták asztalára. Végigment a tálak és tányérok között, aztán rekedt hangon elkezdett kiabálni, hogy „a szemét, a szemét, a szemét”, amit így is lehetett érteni, meg úgy is. A pincér felnyújtott neki három pohár tokajit, a nő megitta, aztán nehézkesen, mint egy favágó, táncolni kezdett az asztal tetején. Később le-föl sétált a döbönt németek tányérjai között, és lassan levetkőzött. Amikor a bugyiját is ledobta, újra táncolt és énekelt. Az ének szövegét nem lehetett megérteni. Egyik pillanatban nagyon vidámnak látszott, a másikban viszont szomorúnak. Ekkor kérdezte meg tőled Vilma: „Hová hoztál bennünket, Bulcsu bácsi?” – de te csak neveltél és ittál tovább. A nő volt már negyven, de kreol, jó alakú, csak egy kicsit vaskos. Valóban a medvékre emlékeztetett. De a legfurcsább a szőrzete volt. Nemcsak az ágyékát borította a csillogó fekete szőr, de felhúzódott a hasára, egészen a köldöke alá. Ilyent még nem láttam. Olyan volt, mint az erdő. Fekete erdő, amiben elveszik vagy eltéved az ember. Úgy táncolt az asztal tetején, mint valami bajt hozó állat. Húsba, szőrbe öltöztetett sors. Ki ez az asszony, te ismered? Mit csinál a Tavernában, hogyan került oda? Vagy véletlen volt az egész? Otthon másnapra elfelejtettem, de amióta újra itt vagyunk Kanadában, mindennap eszembe jut. Hogyan lehet egy nő hasán ilyen tengernyi szőr? Ráadásul van a nővel kapcsolatban egy déjà vu káprázatom, mintha egyszer valahol már láttam volna. Ki ez a nő? Mit csinál? Kurva? Alkoholista, vagy mi? Megyek kvarcolni.

Még egyszer ölel: T.

A balatoni gyors

Eseménytelen a nyár, ha a benzinárak, majd a vasúti és autóbusz-közlekedés díjának felemelését és a közalkalmazottak ötvenszázalékos utazási kedvezményének megvonását nem számítom, alig történt valami. Nagy esők voltak, a víz elmosta az utakat, az északi parton a szőlők földjét is lehordta a 71-es útra. Így aztán nem csoda, ha gyakran lemegyek a vasútállomásra, és várom a gyorsot. Egy-két arcot mindig sikerül elkapnom a csaknem teljesen üres vonatokon, s ilyenkor elégedett vagyok. Az új menetrend szerint a gyors már nem áll meg Szepezden. Persze Zánkán sem. És a téli menetrend szerint a reggeli gyors nem áll meg Polgárdiban, Balatonakarattyan, Kenesén, Füzfőn, Balatonalmádiban, Alsóörsön, Csopakon, Akaliban, Zánkán, Balatonszepezden, Ábrahámhegyen, Badacsonytomajon, Nemesgulácson. Tavaly még megállt, de most, hogy tovább javulnak a hazai körülmények, már nem áll meg. Ha a fejlődés tovább fokozódik, akkor majd csak a két végállomáson áll meg a gyorsvonat. Vagy ott sem. A tökéletes az lenne, ha egy zárt pályán robogna körbe a balatoni gyors, és nem állna meg egyetlen állomáson sem. Helyes váltóállítással ezt a pályát könnyen ki lehetne alakítani a Balaton körül. Ehhez persze nemcsak a MÁV-vezérgazgatóság irodái, de az egyes csomópontokon működő forgalmi személyzet szocialista brigádjainak az erőfeszítéseire is szükség lenne. A cél elérhető, csak tudatosság és szervezés kérdése az egész.

Erre gondolok újra és újra, amikor átrobog a gyors, mellyel nemrég még én is utaztam. Felszállni már nem lehet erre a vonatra, legfeljebb aláugrani. Ilyen vonat is

kell. – Közben az arcokat figyelem. Alig van ember ezeken a vonatokon. Egy kocsiiban hárman, négyen. Riadtan néznek ki az ablakokon. Félnék. A magány kínozza őket. A személyvonatok persze zsúfoltak. Istennem, hát ugye személy... És aki olyan vacak helyre kap szakszervezeti beutalót, ahol még a gyorsvonat sem áll meg, hát... Mit akar az ilyen ember? – Hogy tavaly még megállt? – Az, kérem, tavaly volt...

Amult, csodálkozó sóhaj, magánhangzókból összetömörült kiáltás szakad a levegőbe, amikor megjelenik, majd eltűnik a pesti gyors. Tele van az állomás. Amióta nem áll meg a gyors, mindenki idejár vonatot nézni. Filmekben láttam ilyen jeleneteket. Kisváros, ahol átrobog az ORIENT-expressz, de soha nem áll meg. De egyszer mégis. Leszáll egy fiatal nő vékony bugyiban, eltévedt, vagy elvesztett valamit. Ilyenszerű a mi állomásunk is, azzal a különbséggel, hogy itt soha nem áll meg a gyors, amióta az új menetrend életbe lépett.

Alig tűnik el a révfülöpi kanyarban, már morognak. Persze az öregek. Húsz éve még azt mondtuk volna, hogy a vén reakciósök. De ezek friss nyugdíjasok. Mérnök, gyárigazgató, párttitkár, külkereskedő – bármi lehetett bármelyik. Alig trottyosak. Idejében leléptek a színpadról.

– Udvariban olcsóbban kaptunk volna telket, de azért választottuk Szepezdet, mert itt megáll a gyorsvonat – mondja az egyik.

– Nekem muszáj volt itt vennem, a feleségem miatt, de nem értem a MÁV üzletpolitikáját. Miért jó neki, ha üres gyorsvonatokat robogtat körben?

– Nyilván az utasszám után kapják a prémiumot, de

fordítva. Minél kevesebb az utas, annál nagyobb a dohány...

Az öreg zúgolódók emberi, szinte primitív módon a közvetlen érdekeik sérelme miatt lázadoztak. Aligha szabad ennyire önzőnek lenni. Egy irracionális cél sok áldozatot megér. A MÁV nem szolgáltató üzem, hanem egy tudományos, kísérleti központ. Ha sikerül elérniük, hogy a balatoni gyors egyáltalán ne álljon meg, világlétségre teszünk szert.

Hetekig foglalkoztatott a soha meg nem álló balatoni gyorsvonat gondolata. Lelki szememmel már láttam a MÁV nyugatnémet turista vendégeit, akik minden sorompónál ott állnak autóikkal, és nézik, fényképezik a soha meg nem álló magyar vonatot, amikor véletlenül kinyitottam a legújabb érvényes menetrendet. Ekkor az elvont kísérleteket szerető humorom alábbhagyott. Kiderült ugyanis, hogy a személyvonatok is alig mennek. A közlekedés körülményessé vált és lehangolóan fárasztóvá. A Szepezdről tavaly 7.31-kor induló és Révfülöpre 7.38-kor érkező iskola- és hivatalnokvonat megszűnt. Most 6.01-kor indult Szepezdről és 6.10-kor érkezik Révfülöpre. Csaknem két órát kényszerülnek várakozni az iskolába és a hivatalba járó emberek. Az ország más vidékeit érintő menetrendi furcsaságokat bizonyára hosszan lehetne sorolni, de értelme nincs.

Itt minden humor végetér. A MÁV-val valami nagy baj van. Hogy mi, azt én nem tudom.

Pezsgő és mentőcsónak

A b-i strand büféje előtt fiatalok könyökölnek a pultokra, és pezsgőznek. Magasak a pultok, szék nincs, itt csak állva lehet inni. Jól érzik magukat. Vannak legalább nyolcan, fiúk, lányok, tizenöt évestől egészen a húszig. Négy üres üveg áll előttük, de csakhamar két újabb palack is előkerül, pukkan a dugó, nevetnek, leöntözik egymást a habzó pezsgővel. Valakinek nyilván névnapja van vagy felvették az egyetemre. Délelőtt van, alig múlt tíz óra. Stílus kérdése az ilyesmi, de mégis irigylem őket. Tudnak ünnepelni, nevetni, jó a gyomruk, meg tudják inni ezt a moslékot. Futólag is látom a márkát, ócska tankpezsgő, de itt százhuszért adnak belőle egy üveggel. Aztán eszembe jut, hogy két hete délelőtt hasonló korú fiatalokat láttam Z-ben pezsgőzni. Akkor is délelőtt volt. Nyilván ez most a „menő” dolog. Pezsgő délelőtt.

Igyekszem a képet elfelejteni, de fogva tart. Eszembe jutnak a pécsi évek, amikor szilveszter délutánján nevesebb kollégáimmal beültem a Nádor Kávéházba. Percek múlva megjelent a főpincér néhány üveg bejégelt pezsgővel, vörös borral, és suttogva közölte, hogy az igazgató úr küldi. Alighogy pukkant az első pezsgősüveg dugója, megjelent Kenedi Mihály igazgató úr, és leült hozzánk boldog új évet kívánni. Kenedi Mihály Pécsen akkoriiban fogalom volt. Amikor bement a rádió, hogy Amerikában lelőtték Kennedy elnököt, a szálloda dolgozói közül többen azt hitték, Kenedi Mihály igazgató urat lőtték le. Zseniális üzletember és szállodás volt. Belehalt aztán. Belehalnak az emberek.

Napok múlva a z-i tanácselnök elpanaszolta, hogy a község három strandjára mentősöket keresnek. Nem-

bevonszolja a bozóttal takart vízmosás aljába, hogy a következő esti vagy hajnali falatozásnál majd kéznél legyen. Újabban az állatok viselkedéstanával foglalkozó tudósok megfigyelték, hogy az állatok, köztük még a kertek alá szokott cinkék és szarkák is, egy-egy erdő-vagy kertrészt magukénak tekintenek, sajátjukként birtokolnak. A betolakodót kiűzik, fészkeik között tekintélyes távolságot tartanak. Valamilyen titokzatos madárjog alapján birtokolják területüket. De a természetben ennek ellentéte is megfigyelhető, hiszen a csókák és a varjak kolóniákban élnek, egymás közelségében, fészkeik egymás hegyén-hátán vannak. Egy-egy nyárfás, akácfás erdőrészt közösen birtokolnak. A madárközösségen belül viszont hierarchikus rend van.

A legyek, madarak és oroszlánok világában azonban soha nem tapasztalható, hogy többet gyűjtenek, mint amit képesek elfogyasztani, nagyobb területet foglalnak le maguknak, mint amekkora a megélhetésükhöz szükséges. A harácsolás és az illetlen költekezés az ember „erkölcsi” privilégiuma.

Petur kardja

Széchenyi Zsigmond *Ünnepnapok* című könyvében elmeséli, hogy a kőröshegyi halastavából egy kék lábú halászsas, a régi magyarok büszke rárója, lopkodta a tükörpontyokat. A sas olyan szép volt, hogy nem volt szíve lelőni. Egy hétig figyelte, hogyan jelenik meg naponta kétszer, csap le a tóra, s ragadja magával a pontyokat. A Széchenyi-birtok halait hordta, lopkodta,

emberi szempontból nézve. A saját sastörvényei szerint szabadon halászott, pontyokat hordott a fiókáinak. – Nemrég az Országos Környezet- és Természetvédelmi Tanács ülésén hasonló gond merült fel a Hortobágyi Nemzeti Parkkal kapcsolatban. A védett madarak, főleg a sirályok és a récék tömegével lepték el a környező térszék, állami gazdaságok halastavait, s a kártételük a könyvelési zavarokon túl, sok helyen már mérlegghiánnyal fenyeget. Ezek a víziszárnyasok nincsenek tisztában az emberek tulajdonszemléletével, gazdasági kategóriáival, ott vadásznak, halásznak, ahol lehet, onnan viszik a halat, ahol van.

Ez a sirály és halászsas mentalitás a mai magyar társadalomban is megfigyelhető. Az emberek szívesen vadásztatnak, halásztatnak a közös tulajdonban levő tavak környékén. Zsákmányolgatnak. Onnan visznek haza élelmet, szerszámot, ahol van. Csak úgy elveszik a „közösből”, néha a szomszéd kertjéből. Ugyanolyan önfelvedtséggel emelnek el egy-egy fűrógépet az üzemből, mint a kék lábú halászsas Széchenyi tükörpontyait. Néhány érdekes esetet az utóbbi tavaszi-nyár eleji hetekből feljegyeztem.

Az Óbuda Centrum élelmiszerüzletének csomagolójában éppen a kenyeret, tejet, sajtot, bort rakosgatom át a vaskosárból a saját táskámba, amikor kibontakozik előttem egy jelenet. Egy asszony a pult alá helyezett, nagy ívnyi selyempapírból, melyből mindenki szabadon használhat a csomagoláshoz, több kilónyi köteget ragad fel, s kezdi a szatyrába gyúrni. Azonnal ott terem mellette az üzlet egyik alkalmazottja és elveszi tőle. A nő ordít, hogy neki joga van becsomagolni az árut. Az eladó átnyújt neki egy, azaz egyetlen ívnyi selyempapírt. A nő

tovább méltatlankodik. A boltos is: „Most már a csomagolópapírt is lopják...” – Kifelé indulok, de a nő még mindig felháborodottan áll a pult mellett, s ahogy a hortobágyi sirályok nem értik, miért nem szabad nekik az állami gazdaság halait elhordani, úgy a nő sem, hogy miért kobozták el tőle a nagy köteg selyempapírt. Sirálymentalitás – mondom magamban, és kilépek az üzletből.

Pár hete a révfülöpi hegyoldalban meglátogattam ismerősömet. Köszönésemre valahonnan a mélyből érkezett a hangja. Csakhamar megpillantottam a fejét, ahogy előbukkant a ciszternából. – „Eltűnt a ciszternából a víz, azt hittem megrepedt az alja, és elszivárgott” – mondta, aztán előmászott. A lugasban néhány pohár bor mellett elmesélte az egész ciszternahistóriát. Már kora tavasszal gyanúsán kevés vizet talált a ciszternában, de jöttek az esők, és megtelt. Megnyugodva hazautazott Szombathelyre, de a következő hét végén, amikor nekikészülődött a permetezésnek, már újra csak félig volt a betontartály. Így ment ez hetekig. Most aztán kimerte a maradék vizet is, és megvizsgálta az alját. A beton hibátlan volt. Így nyilvánvalóvá vált, hogy a vizet ellopták. A közelben többen is építkeztek. A kőművesekre gyanakodott. – „Már a vizet is lopják – méltatlankodott. – Lakatot kell tennem a ciszternára.”

Az egyik nagy építő-ktsz az OTP-társasházak generál kivitelezője, de sok mindent alvállalkozóknál rendel meg. Így a vaskapukat is. A múlt hét keddjén az alvállalkozó leszállított két nagy vaskaput. A teherautóról a kapukat bevitték az építészövezet irodájának az udvarára és a falhoz támasztották. Szerdán reggelre mind a két kapu eltűnt. Ilyen kapukat csak szervezeten, teherautóval lehetett ellopni.

De a legjobb eset, amit mostanában hallottam, az a kardhistória. Az egyik színházunk *Bánk bán* előadása csaknem elmaradt, mert ellopták Petur kardját. Az ünnepélyes bemutató tiszteletére hatezer forintért vettek kardokat, s a kardok a bemutatón nagyon jól mutattak, ezt állítólag a tapson érezni lehetett. A következő előadás csaknem elmaradt, mert valakik ellopták a kardokat. Az összes új kard eltűnt, a békétlenkedők és Petur kardja is. Csaknem korabeli kardok voltak.

Ha már a békétlenkedők és Petur kardját is ellopják nálunk, akkor miért csodálkozunk a hortobágyi sirályokon?

A kör bezárul

A két eladóval dolgozó, meglehetősen kicsi élelmiszerüzletbe megérkeznek a szállítók. Néhány percig akadozik, majd szünetel a kiszolgálás. Átveszik az árut, aláírják a szállítólevelet. A rakodók kifelé menet leemelnek a polcról néhány üveg bort, egy doboz sajtot, kenyeret s egy kisebb húskonzervet. – „Ezt elvisszük” – szólnak oda a boltosoknak, aztán fizetés nélkül kimennek. A két eladó sóhajtani sem mer, szótlánul tűrnek. Nagy urak a szállítók... Órákat késhetnek az áruval, napokat kihagyhatnak. A kurrens árut lerakhatják másutt. Így tűrni kell az üvegleemeléseket. Csakhogy naponta többször is jönnek szállítók, egyik csapat húsárut hoz, a másik tejet, kenyeret, a harmadik sört, bort vagy töményszeszt. S ahányszor megérkeznek naponta, annyszor keletkezik néhány üveges hiány. Mennyi ez egy hét alatt, hónap alatt? Valahol be kell hozni... Csak

a vásárlókon lehet behozni, rajtunk. Az eladó kénytelen szűkebbre mérni a parizert, a sajtot, itt egy deka, ott három. Kicsit többet lehet számolni, ha gyerekek szaladnak át valamiért vagy a vásárlásban járatlan férfiak. Összejön a hiány. Talán még nyereség is keletkezik, csak éppen a közmorál, a tisztesség szenved csorbát.

A szállítómunkás bizonyára úgy gondolkodik, hogy ő nehéz munkát végez, és irreálisan magas árat kényszerült fizetni a lakásáért, ha ugyan van. Részleteket fizet, törleszt, nem telik tízóraira, fél liter délelőtti boroscskára, pedig aki nehéz munkát végez, annak enni kell, és ha megizzad, a folyadékot pótolni kényszerül.

A ruhásboltban az eladó a fűszerüzletre gondol, ahol időnként becsapják, megrövidítik, és elvárja, kiköveteli a jattpénzt. Valahol neki is be kell hozni a többletkiadásait. De így gondolkodik a benzinkutas, az autószerelő, a kőműves, az asztalos, a bútortházi eladó és a virágáruslány is. Így vándorol a szabálytalan pénz zsebből zsebbe, újra elosztva a nemzeti jövedelmet. A kör be is zárulhatna valahol, mindegy, hogy a szállítómunkásnál vagy a fűszeresnél, csak az a baj, hogy a jattpénzek, ingyen üvegek és tízóraik körforgásából teljes társadalmi rétegek kimaradnak. Tisztviselők, tanárok, szövönők, üveg-fűvők, és még ki tudja milyen szakmák megszállottjai vagy szenvedői, akik csak adnak, adnak és adnak. A kör morális szempontból azonban számukra is bezárul.